

JIE

Year/Yıl 2026 | Volume/Cilt 6 | Issue/Sayı 1
Journal of Islamic Economics | İslam Ekonomisi Dergisi

Mevzuatsal Değişikliklerin Tasarruf Finansman Şirketlerinin Vergi Yükümlülüklerine Etkisi

Ramazan Taha Çakır | cakir.rtaha@gmail.com | ORCID: 0000-0002-8621-9307

Vergi Müfettişi, Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı

Salih Ülev | salihulev@sakarya.edu.tr | ORCID: 0000-0002-0653-6821

Doç. Dr., Siyasal Bilgiler Fakültesi, İslam İktisadı ve Finans Bölümü, Sakarya Üniversitesi, Sakarya

Araştırma Bilgisi / Research Information

Araştırma Türü / Research Type	Araştırma Makalesi / Research Article
Teslim Tarihi / Date of Submission	01.04.2025
Kabul Tarihi / Date of Acceptance	25.11.2025
Yayın Tarihi / Date of Publication	15.01.2026
DOI	10.55237/jie.1668174
Atıf / Citation	Çakır, R. T. & Ülev, S. (2026). "Mevzuatsal Değişikliklerin Tasarruf Finansman Şirketlerinin Vergi Yükümlülüklerine Etkisi." Journal of Islamic Economics, 6 (1):1-30
Hakem Değerlendirmesi / Peer-Review	Double anonymized - Two external
Etik Beyanı / Ethical Statement	Bu çalışmayı yürütür ve yazarken kullanılan tüm kaynaklara uygun bir şekilde atıfta bulunulmuştur / While conducting and writing this study, all the sources used have been appropriately cited.
İntihal Kontrolü / Plagiarism Checks	Evet – Turnitin // Yes – Turnitin
Çıkar Çatışması / Conflict of Interest	Yazarın beyan edecek herhangi bir çıkar çatışması yoktur / The author has no conflict of interest to declare.
Şikayet / Complaints	jie@asbu.edu.tr
Destek Fonu / Grant Support	Yazar(lar), bu araştırmayı yaparken herhangi bir dış finansman almadığını beyan eder / The author(s) acknowledge(s) that no external funding was received in support of this research.
Telif Hakkı ve Lisans / Copyright & Licence	Dergimizde yayın yapan yazarlar CC BY-NC 4.0 kapsamında lisanslanan çalışmalarının telif hakkını saklı tutar / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Özet

Tasarruf finansman şirketlerinin sayısı, 2015 yılından itibaren BDDK'nın sektöre yönelik mevzuat çalışmaları başlatacağının kamuoyuna yansmasıyla artış göstermiş ve bu gelişme, yasal düzenleme ihtiyacını gündeme taşımıştır. Nihayetinde 2021 yılında yapılan düzenleme ile şirketlerin faaliyet alanları yasal çerçeveye kavuşturulmuş ve sektör, 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring, Finansman ve Tasarruf Finansman Şirketleri Kanunu kapsamına alınmıştır. Bu düzenleme, şirketlerin başta vergi olmak üzere mali yükümlülüklerini doğrudan etkilemiş ve uygulamada çeşitli belirsizliklere yol açmıştır. Bu çalışmanın amacı, 6361 sayılı Kanun kapsamına alınan tasarruf finansman şirketlerinin yasal düzenleme sonrası mali yükümlülüklerinde meydana gelen değişikliklerin ortaya çıkardığı belirsizlikleri tespit etmek ve bu belirsizliklerin yol açtığı problemlerin giderilmesi için çözüm önerileri getirmektir. Yasal düzenlemelerin en önemli etkilerinden biri kurumlar vergisi oranlarına ilişkin olmuş, şirketlerin kurumlar vergisi oranları yasal düzenleme öncesi döneme göre artmış, bu durum şirketlerin mali yükümlülüklerini artırmıştır. Şirketlerin 6361 sayılı Kanun kapsamına girmeleri nedeniyle enflasyon düzeltmesine ilişkin yükümlülükleri farklılaşmıştır. Yasal düzenleme, şirketlerin düzenleme öncesi döneme göre organizasyon faaliyetlerinin vergilendirilmesini etkilemiş, düzenleme öncesi KDV'ye tabi olan tasarruf finansman faaliyetlerine ilişkin organizasyon ücretleri, düzenleme sonrası Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi'nin (BSMV) konusuna girmiştir. Yasal düzenleme sonrası şirketlerin organizasyon ücretine yönelik hangi belgeleri düzenlemesi gerektiğine ilişkin oluşan belirsizlik, 2024 yılında yapılan tebliğ değişikliğiyle çözüme kavuşturulmuştur. Yasal düzenleme, şirketlere finansal faaliyet harcı, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) katılım payı gibi ek mali yükümlülükler getirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tasarruf Finansman Sistemi, Tasarruf Finansman Şirketleri, Yapı Tasarruf Sistemi, Vergi

JEL Kodları: D14, G23, H25, K34

Impact of Legislative Changes on Tax Liabilities of Savings Finance Companies

Abstract

The number of savings finance companies has increased since 2015, following the public announcement that the Banking Regulation and Supervision Agency (BRSA) would initiate regulatory work for the sector. This development brought the need for legal regulation to the agenda. Subsequently, official regulations were introduced and the legal framework governing the activities of these companies was established. Savings finance companies were incorporated into the scope of financial leasing, factoring, financing, and savings finance companies under Law No. 6361. Their recognition as savings finance companies has directly affected their financial obligations—primarily tax-related—and has led to several uncertainties in practice. The aim of this study is to identify the uncertainties arising from changes in the financial liabilities of savings finance companies included within the scope of Law No. 6361 and to propose solutions to address the problems caused by these uncertainties. One of the most significant effects of the legal regulations relates to corporate tax rates, which increased compared to the pre-legislation period, thereby raising the financial obligations of the companies. The regulation also altered the taxation of organization activities; organization fees related to savings finance services, which were previously subject to Value Added Tax, became subject to the Banking and Insurance Transactions Tax. Following the legislative amendments, uncertainty has also emerged regarding which documents should be issued for organization fees. In addition, the legal regulation introduced further financial obligations, such as the financial activity fee and the BRSA participation fee.

Keywords: Saving Finance System, Saving Finance Company, Building Societies, Tax

JEL Classification Codes: D14, G23, H25, K34

Giriş

Literatürde sözleşmeye dayalı yapı tasarruf olarak isimlendirilen, temelleri İngiltere'deki yapı topluluklarına dayanan finansman modelleri, geçmişten bugüne çok sayıda ülkede uygulanmaktadır. Bu finansman modellerinde, katılımcılar finansman kuruluşları ile aralarında düzenlenen sözleşmeyle belirli bir dönem boyunca tasarruf yapmaları karşılığında başta konut olmak üzere çeşitli varlıklar için finansman hakkına kavuşmaktadır. İngiltere'deki Social Buildings ve Almanya'daki Yapı Tasarruf Şirketleri tasarrufa dayalı bu tür finansman modellerini başarılı bir şekilde uygulayan örneklerdendir (Koç, 2020; Selçuk, 2022).

Türkiye'de bu tür tasarrufa dayalı finansman modellerini uygulayan şirketler 1990'lı yılların başlarında ortaya çıkmıştır. Düzenleme öncesi dönemde bu şirketler, başta araç, konut ve çatılı işyeri olmak üzere çeşitli varlıkların finansmanını sağlamış; özellikle 2016 yılından itibaren sayılarında hızlı bir artış yaşanmış ve faaliyet alanları genişlemiştir. Ancak sektörün geldiği aşamada ortaya çıkan yasal düzenleme ihtiyacına istinaden 2021 yılında çıkarılan 7292 sayılı Kanun ile sektöre ilişkin temel yasal çerçeve belirlenmiştir. Akabinde yayımlanan ikincil mevzuat düzenlemeleriyle şirketlerin faaliyet alanı ayrıntılı biçimde düzenlenmiş ve finansman sağlayabilecekleri varlıklar araç, konut ve çatılı iş yerleri ile sınırlandırılmıştır. Yasal düzenleme öncesinde elbirliği, altın günü, tasarrufa dayalı faizsiz finansman sistemi vb. şekilde isimlendirilen sistem, yasal düzenlemeyle birlikte tasarruf finansman sistemi adını almış; sistemde yer alan şirketler de tasarruf finansman şirketi olarak tanımlanmıştır. Bir şirketin tasarruf finansman sektöründe faaliyet gösterebilmesi de lisans ve faaliyet izni alması şartına bağlanmıştır (Selçuk, 2022).

Yapılan yasal düzenlemeler ile tasarruf finans sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin 6361 sayılı Kanun kapsamına alınarak tasarruf finansman şirketleri olarak düzenlenmeleri, şirketlerin başta vergi olmak üzere mali yükümlüklerini etkilemiş; ayrıca şirketler ayrı finansal kuruluşlar olarak düzenlenseler de vergi mevzuatında konuya ilişkin uyum düzenlemelerinin yapılmaması uygulamada çeşitli belirsizlik ve sorunlara yol açmıştır.

Bu çalışmanın amacı, 2021 yılında 6361 sayılı Kanun kapsamına alınarak faaliyetleri ayrıntılı olarak düzenlenen tasarruf finansman şirketlerinin yasal düzenleme sonrası mali yükümlülüklerinde meydana gelen değişiklikleri tespit etmek ve uygulamada karşılaşılan vergisel problemlere yönelik çözüm önerileri getirmektir. Bu doğrultuda tasarruf finansman şirketlerinin yasal düzenleme ile değişen yapılarının şirketlerin öteden beri mükellefi oldukları vergiler nezdinde getirdiği değişiklikler ile vergi resim harç gibi yeni mali sorumlulukları incelenecektir.

Çalışmanın ilk bölümünde, tasarruf finansman sistemine ilişkin temel kavramlar ile sistemin işleyişi ele alınmakta; ayrıca modelin risk paylaşımı, borçlanma ahlakı ve finansal kapsayıcılık gibi İslami finans ilkeleriyle ilişkisi değerlendirilmektedir. İkinci bölümde, bu kavramsal çerçeveyi tamamlayacak şekilde, tasarruf finansman sisteminin Türkiye'deki tarihsel gelişimi incelenmektedir. Üçüncü bölüm, çalışmanın yöntemsel temelini oluşturarak araştırmada kullanılan yöntem ve veri kaynaklarını açıklamaktadır. Bu yöntemsel çerçevenin ardından

gelen dördüncü bölümde, tasarruf finansman şirketlerine ilişkin yasal düzenlemeler özetlenmekte ve 2021 sonrasında yapılan başlıca değişiklikler kısaca ortaya konulmaktadır. Son olarak, beşinci bölümde söz konusu düzenlemelerin yürürlüğe girmesinin ardından tasarruf finansman şirketlerinin mali yükümlülüklerinde meydana gelen değişiklikler; vergi kanunları, ikincil mevzuat ve diğer mali yükümlülükler çerçevesinde nitel/doktrinel bir analiz kapsamında değerlendirilmektedir.

1. Tasarruf Finans Sistemi

Esasen tasarruf finansman sisteminin kökeni, düzenli olarak bir fona katkıda bulunmayı kabul eden katılımcılardan oluşan birlik içerisinde toplanan fonların, tamamen veya kısmen birlik içerisindeki katılımcılara verildiği bir sistem olan dönüşümlü kredi tasarruf birliklerine (ROSCA'lara) dayanmaktadır. Tarihsel olarak birçok toplumda farklı isimlendirmeler altında ROSCA sistemine benzer uygulamaların olduğu bilinmektedir. Fakat ROSCA'ların büyük bir kısmı enformel kurumlar olarak faaliyet göstermektedir.

Tasarruf finans sisteminin kurumsal kökenleri ise 18. yüzyılda kurulan İngiliz yapı topluluklarına dayandırılmaktadır. Benzer sistemi kurumsal formda uygulayan topluluklar İngiltere'den sonra 1830'lu yıllarda Amerika'da kurulmuş ve ülke içerisinde hızla yaygınlaşmıştır. Ayrıca 1880'li yıllara gelindiğinde yine İngiliz Yapı topluluklarına benzer şekilde Almanya'da da bu konuda ilk girişimde bulunulmuş, yapı tasarruf sistemi olarak nitelendirilen sistem 1920'li yıllardan sonra hızla yaygınlaşmıştır. (Bachofner, 2008, s.69). 2023 yılı itibarıyla Almanya'da yerel ve ulusal ölçekte faaliyet gösteren yapı tasarruf kurumlarının sayısı on sekiz iken, sonrasında yaşanan birleşmeler sonucunda bu sayı azalmış ve günümüzde on dört kuruma düşmüştür (The Bauspar System in Germany, 2023, s.4).

Farklı ülkelerde uygulanan tasarruf finansman sistemleri arasında uygulamadan kaynaklı farklılıklar bulunmasına karşın sistem öz olarak, şirket tarafından oluşturulan fona katılımcıların belirli bir dönem katkı yaparak tasarrufta bulunmasını ardından da fonda toplanan paralar ile katılımcılara çeşitli varlıkları (taşıt, konut ve çatılı iş yeri) satın alabilmeleri için finansman sağlanması esasına dayanmaktadır. Farklı ülkelerde uygulanan sistemler arasındaki farklılıklar sistemin kapalı ve açık devre olması, sisteme giriş için organizasyon bedeli vb. ad altında ödeme yapılması, tasarruflara faiz ödemesi yapılması ile katılımcılara kullanılan krediler için faiz alınması, kredi/taahhüt tarihinin sözleşme başlangıcında net olarak belli olup olmaması, finanse edilen varlıkların çeşitliliği gibi hususlardan kaynaklanmaktadır.

1.1. Tasarruf Finansman Sisteminin İslam Ekonomisi İlkeleriyle İlişkisi

Tasarruf finansman sisteminin bugünkü kurumsal yapısı, yalnızca dönüşümlü kredi tasarruf birliklerinin (ROSCA) tarihsel devamı değil, Türkiye'de faizsiz finans arayışlarının etkisiyle şekillenen özgün bir modeldir. Sistem, tasarruf, risk paylaşımı ve etik finans ilkeleriyle İslam ekonomisi literatürüyle kesişen bir finansal mimari ortaya koyduğundan, Türkiye'ye özgü niteliği, hem tarihsel gelişimi hem de normatif dayanakları açısından İslam ekonomisi bağlamında değerlendirilmelidir.

Tasarruf finansman modelinin kaynağı dönüşümlü kredi tasarruf birliklerine (ROSCA) dayanmakla birlikte Türkiye'deki gelişimi ve uygulanan iş modeli, dünya örneklerinden farklı olarak İslam ekonomisinin temel ilkelerinden biri olan faizsizlik prensibi çerçevesinde biçimlendiğini iddia etmektedir. Bu modelde katılımcılara faiz içermeyen alternatif bir finansman hizmeti sunulduğu ifade edilmektedir.

Sistem ayrıca İslam ekonomisinin borçlanma ahlakı ve kaynakların reel ekonomiye yönlendirilmesi ilkeleriyle uyumluluk göstermektedir. İslam iktisadına göre borçlanma, ancak zaruri ihtiyaç hâlinde başvurulması gereken; israf ve gösteriş tüketiminden uzak durmayı gerektiren etik bir davranıştır (Zaim, 1992). Bu doğrultuda tasarruf finansman modelinde finansmana erişimden önce zorunlu bir tasarruf döneminin bulunması, bu dönem boyunca belirli tasarruf oranlarına ulaşma yükümlülüğü ve finansmanın yalnızca reel bir varlığın edinilmesi amacıyla kullanılması, sistemin İslam ekonomisinin temel kavramlarıyla örtüştüğünü göstermektedir.

Buna ek olarak tasarruf finansman şirketlerinin, finansal piyasalara erişimi kısıtlı olan veya faiz hassasiyeti nedeniyle bankacılık sistemini tercih etmeyen bireylere alternatif bir finansman imkânı sunması, modelin finansal kapsayıcılık yönünü güçlendirmekte ve bu durum İslam ekonomisinin toplumsal refah ve mali adalet ilkeleriyle uyumluluk sergilemektedir. Böylece tasarruf finansman sistemi, İslam ekonomisinin etik finans ilkeleriyle uyumlu bir yapı sergilemenin yanı sıra finansal erişimi genişleten toplumsal bir işlev de üstlenmektedir.

2. Tasarruf Finansman Sisteminin Türkiye'deki Gelişimi

Günümüzde faaliyet gösteren türden tasarruf finansman kurumları 1990'lı yılların başında kurulmuş ve şirketlerin uyguladıkları sistem elbirliği, altın günü vb. adlar altında tanıtılmıştır. Şirketler 2000'li yılların ortalarına kadar yalnızca araç finansmanı üzerine faaliyet göstermişler, 2007 yılından itibaren ise konut finansmanını da faaliyetlerine **dâhil** etmişlerdir (Ergüven, 2014, s. 1)

Sektörde uzun süre yalnızca iki şirket faaliyet göstermiş olup, 2016 yılından itibaren sektöre farklı şirketler girmeye başlamış ve 2021 yılında yapılan yasal düzenlemeye kadar bu sayı sürekli olarak artmıştır. 2021 yılında yapılan yasal düzenleme öncesi kırktan fazla şirketin tasarruf finansman faaliyetiyle uğraştığı bilinmekle birlikte yerel ölçekte faaliyet gösterenler dikkate alındığında sayının çok daha yüksek olduğu tahmin edilmektedir (Çakır, 2024, s. 57; Tasarruf Finansman Kanunu Sanayi Ticaret Komisyon Tutanağı, 2021, ss. 27–66).

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) sektördeki gelişmeleri izlemeye 2015 yılında başlamış, 2021 yılına gelindiğinde ise özellikle çok küçük sermayelerle kurulan, sermaye yapıları ile ortaklık yapıları sürekli olarak değişen yeni kurulan şirketlerin, bir nevi herhangi bir yasal düzenlemeye ve denetlemeye tabi olmadan fon toplama faaliyetinde bulunmalarının sektörde oluşturduğu riskleri dikkate alarak yasal düzenleme çalışmalarını hızlandırmıştır.

Yapılan çalışmalar sonucunda hazırlanan Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi 11.02.2021 tarihinde Meclis Başkanlığına verilmiş, 04.03.2021 tarihinde Meclis Genel Kurulu'nda görüşülerek kabul edilmiştir. Mecliste kabul edilen 7292 sayılı Kanun 07.03.2021 tarih ve 31416 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

3. Yöntem ve Veri Kaynakları

Bu çalışma, tasarruf finansman şirketlerinin yasal statüsünde 2021 yılında yapılan değişikliklerin vergisel sonuçlarını inceleyen nitel/doktrinel bir analiz niteliğindedir. Doktrinel analiz yaklaşımı çerçevesinde araştırma, ilgili mevzuat hükümlerinin yorumlanması ve normlar arası ilişkinin değerlendirilmesi üzerine kurulmuştur. Bu kapsamda 6361 sayılı Kanun, 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu, 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu başta olmak üzere birincil mevzuat ayrıntılı biçimde incelenmiştir.

Buna ek olarak çalışmada; Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan tebliğler, sirkülerler ve özgelgeler ile BDDK'nın düzenleyici işlemleri de değerlendirilmiştir. Bu kaynaklar üzerinden düzenleme öncesi ve sonrası vergisel yükümlülükler karşılaştırılmış, uygulamada ortaya çıkan belirsizlik alanları tespit edilmiş ve ilgili sorunların giderilmesine yönelik çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Bu yöntemsel çerçeve, çalışmanın hukuki analiz niteliğini güçlendirmekte ve tasarruf finansman sektörüne ilişkin vergisel düzenlemelerin bütüncül biçimde değerlendirilmesine imkân sağlamaktadır.

4. 6361 Sayılı Kanun'da Yapılan Yasal Düzenlemeler

7292 sayılı Kanunla, 6361 sayılı Kanun'un ismi Finansal Kiralama, Faktoring, Finansman ve Tasarruf Finansman Şirketleri Kanunu olarak değiştirilmiş ve tasarruf finansman sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin faaliyetleri de Kanun kapsamına alınmıştır. Şirketlerin 6361 sayılı Kanun'un kapsamına alındığı yasal düzenleme ile tasarruf finansman sektörü ve tasarruf finansman şirketleri açısından yapılan başlıca diğer değişikliklere aşağıda yer verilmiştir.

- Tasarruf finansman sektörünün yasal çerçevesi çizilmiş tasarruf finansman faaliyeti, organizasyon ücreti, tahsisat, tasarruf fon havuzuna ilişkin tanımlamalar yapılmıştır.
- Tasarruf finansman şirketlerinin kuruluşu BDDK'nın iznine bağlanmış; ayrıca şirketlerin kuruluş izninden ayrı olarak faaliyet izni alma şartı getirilmiştir.
- Şirketlerin kuruluş hükümleri düzenlenerek başta anonim şirket olarak kurulmaları, unvanlarında tasarruf finansman şirketi ibareleri bulunması gibi zorunluluklar getirilmiştir.
- Şirketlerin kurulması için minimum 100 milyon TL ödenmiş sermaye mecburiyeti getirilmiştir.
- Şirketlerin şube açmaları izne bağlanarak, yapamayacakları işlemler düzenlenmiştir.

- Katılımcılardan toplanan fonların ve katılımcıların hak ve menfaatlerinin korunması için şirketlerin kurumsallaşmasına yönelik düzenlemeler (bilgi sistemleri, muhasebe süreçleri, finansal raporlama vb.) ile BDDK'nın denetimine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.
- Tasarruf finansman sözleşmeleri ile tasarruf finansman faaliyetlerine ilişkin ayrıntılı düzenlemeler yapılmıştır.
- Şirketlerin topladığı fonların katılım finans ilkeleri çerçevesinde değerlendirmeleri gerektiği kararlaştırılmıştır.
- Hâlihazırda faaliyet gösteren firmaların yasal düzenlemelere intibakı için düzenleme yapılmıştır.

Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra BDDK tarafından tasarruf finansman faaliyeti yürüten tüm kişi ve kuruluşlara intibak etmek veya tasfiye olmak için Kuruma başvuruda bulunmaları gerektiği yönünde duyuru yapılmıştır. Yapılan başvuruların incelenmesi sonucunda intibak planı yeterli görülmeyen 21 şirketin tasfiyesine, sekiz şirketin iradi tasfiyeye yönlendirilmesine, altı şirketin ise intibak taleplerinin uygun bulunduğu karar verilmiştir.

Tablo 1: İntibak Talepleri Kabul Edilen Şirketler

Sıra	Şirket Unvanı
1	Fuzul Gayrimenkul Yatırım A.Ş.
2	Emin Evim Emin Oto. İlet. Org. Paz. San. Ve Tic. A.Ş.
3	Katılımevim Oto. İlet. Org. Paz. San. Ve Tic. A.Ş.
4	İmece Yatırım Org. A.Ş.
5	Sinpaş Yapı Endüstrisi A.Ş.
6	Birevim Tasarruf Gayrimenkul Oto. Org. Paz. Ve Tic. A.Ş.

Kaynak: BDDK'dan (2024) yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Ayrıca 6361 sayılı Kanun'da yapılan değişiklikler sonrasında BDDK'nın denetimi kapsamına alınan tasarruf finansman şirketlerinin faaliyetlerine ilişkin çıkarılan Tasarruf Finansman Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik ile ikincil mevzuat düzenlemeleri yapılarak şirketlerin faaliyetleri ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

5. Mali Yükümlülüklerindeki Değişiklikler

Tasarruf finansman sektöründe faaliyet gösteren şirketler, 04.03.2021 tarih ve 7292 sayılı Kanun'la getirilen düzenlemeler öncesinde Türk Ticaret Kanunu'na tabi şirketler statüsünde, genel vergilendirme rejimine bağlı olarak faaliyet göstermişlerdir. Yapılan yasal düzenleme

ile birlikte Kanunun adı değiştirilerek tasarruf finansman şirketleri ifadesi eklenmiş ayrıca tasarruf finansman şirketleri ayrı bir finansal kuruluş olarak Kanun'da düzenlenmiştir. Böylece sektörün faaliyetleri BDDK'nın izin ve denetimi altına girmiş; bu durum şirketlerin mali yükümlülüklerinde önemli değişikliklere yol açmıştır.

Sonraki bölümlerde, düzenleme öncesi farklı bir statüde faaliyet gösterirken 7292 sayılı Kanun sonrasında BDDK'dan faaliyet izni olarak tasarruf finansman şirketi unvanıyla finansal kuruluş olarak faaliyetlerine devam eden şirketlerin mali yükümlülüklerinde meydana gelen değişiklikler incelenecektir. Düzenleme öncesi ve sonrası vergisel ve mali yükümlülük farkları aşağıdaki tabloda karşılaştırmalı olarak sunulmakta olup tabloyu izleyen alt başlıklarda her bir düzenleme alanı ayrıntılı biçimde ele alınacaktır.

Vergisel Düzenleme Başlıkları	7292 sayılı Kanun ile 6361 sayılı Kanun'da Yapılan Değişiklik Öncesi Durum	7292 sayılı Kanun ile 6361 sayılı Kanun'da Yapılan Değişiklik Sonrası Durum	İlgili Mevzuat Değişikliği / Kaynak
Faaliyet Statüsü	TTK'ye tabi şirket statüsünde olup genel vergilendirme rejimine bağlıydılar.	6361 sayılı Kanun kapsamına alınarak BDDK'nın izin ve denetimine tabi ayrı bir finansal kuruluş niteliği kazanmışlardır.	04.03.2021 tarihli ve 7292 sayılı Kanun
Belge Düzeni (VUK)	Organizasyon hizmetlerine ilişkin fatura düzenleme zorunluluğu bulunmaktaydı.	BSMV'ye tabi işlemlerde (tasarruf organizasyon hizmetleri) fatura yerine dekont düzenlenmesi zorunlu hâle gelmiştir (01.07.2024).	12.06.2024 tarihli 562 Sıra No'lu VUK Tebliği
Enflasyon Düzeltmesi	Genel hükümlere tabiydi.	6361 sayılı Kanun kapsamına alınmaları nedeniyle 2024 ve 2025 hesap dönemlerinde enflasyon düzeltmesi kapsamındaki farkların kazanç tespitinde dikkate alınmayacağı hükme bağlanmıştır.	27.12.2023 tarihli 7491 sayılı Kanun ile VUK Geçici 33. maddede yapılan değişiklik
Kurumlar Vergisi Oranı	Genel kurumlar vergisi oranı uygulanıyordu.	Düzenleme ile tasarruf finansman şirketleri genel kurumlar vergisi oranından ayrılmış; banka ve finansal kuruluşlara uygulanan daha yüksek oran kapsamına alınmıştır.	Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 32. maddesi
Şüpheli Alacak Karşılıkları	Tasarruf finansman alacakları için VUK md. 323 kapsamında karşılık ayrılamıyordu.	BDDK düzenlemelerine paralel olarak ayrılan özel karşılıklar, kurum kazancının tespitinde gider yazılabilir hâle gelmiştir.	6361 sayılı Kanun md. 16

Finansman Gider Kısıtlaması	Genel hükümler uyarınca finansman gider kısıtlamasına tabiydiler.	Tasarruf finansman şirketleri uygulama kapsamı dışında tutulmuştur.	KV Genel Tebliği (Seri No: 18, 2021)
KDV İstisnası (Konut Finansmanı)	Konut finansman kuruluşu sayılmıyorlardı.	Konut finansman kuruluşu kabul edilmeleriyle KDV md. 17/4-ş kapsamındaki istisnadan yararlanılmaktadır.	7292 sayılı Kanun ile 20. madde
KDV (Organizasyon Ücretleri)	Organizasyon ücretleri KDV'ye tabiydi.	Organizasyon ücretleri BSMV kapsamına alınmıştır.	KDV Kanunu md. 17/4-e / 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu
BSMV	BSMV mükellefiyeti yoktu.	Organizasyon ücretleri nedeniyle BSMV mükellefiyeti doğmuştur.	6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu
BSMV İstisnası (Konut Finansmanı)	BSMV mükellefiyeti yoktu.	Konut finansmanı kapsamındaki işlemler, şarta bağlı olarak BSMV'den istisnadır.	6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu md. 29/y
Damga Vergisi	Organizasyon sözleşmeleri damga vergisine tabiydi.	Konut finansmanı kapsamındaki makbuz ve kâğıtlar istisnadır.	Damga Vergisi Kanunu (2) sayılı Tablo IV/36
Tapu Harçları (İpotek Tesisi)	Genel harç hükümlerine tabiydi.	Konut finansmanına ilişkin ipotek işlemleri harçtan istisna; diğer ipotekler harca tabidir.	Harçlar Kanunu md. 59/o
Finansal Faaliyet Harçları	Harç mükellefiyeti yoktu.	Kuruluş, faaliyet izni ve şube açma izin belgeleri üzerinden harç ödeme yükümlülüğü doğmuştur.	Harçlar Kanunu (8) sayılı Tarife XI/9
BDDK Katılım Payı	Katılım payı yükümlülüğü yoktu.	Kurum giderlerini karşılamak üzere katılım payı ödeme yükümlülüğü getirilmiştir.	5411 sayılı Kanun md. 101

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur

5.1. Vergi Usul Kanunu

5.1.1. Düzenlenmesi Gereken Belgeler

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun (VUK) 229. maddesinde faturanın tanımı yapılmış; izleyen maddelerde fatura düzenleme esasları ile fatura kullanma zorunluluğu açıklanmıştır. Ayrıca VUK'un 257. maddesiyle, mükellef ve meslek grupları itibarıyla düzenlenmesi gereken belgelere ilişkin değişiklik yapma yetkisi Hazine ve Maliye Bakanlığı'na verilmiştir.

VUK mükerrer 257. maddesine dayanılarak mükellef grupları itibari ile düzenlenmesi gereken belgelere ilişkin değişiklik yapma yetkisi ilk olarak 243 Sıra No'lu VUK Tebliği ile bankaların belge düzenine yönelik uygulanmıştır. Fatura yerine dekont düzenlenmesine ilişkin bir diğer uygulama 2014 yılında 435 Sıra No'lu VUK Tebliği ile finansman şirketlerine tanınmıştır. Tebliğ ile 6361 sayılı kanun kapsamındaki finansman şirketlerinin BSMV'ye tabi işlemlerinde fatura yerine dekont düzenleme zorunluluğu getirilmiş ve BSMV'ye tabi işlemleri dışında fatura düzenleme zorunluluğu devam ettirilmiştir.

2021 yılında yapılan yasal düzenleme öncesinde birinci sınıf tüccar statüsünde bulunan tasarruf finansman şirketlerinin müşterilerine verdikleri organizasyon hizmetine ilişkin fatura düzenleme mecburiyetleri bulunmaktaydı. Yasal düzenlemeyle birlikte çalışmanın sonraki bölümlerinde detaylı olarak yer verildiği 6361 sayılı Kanun kapsamında tasarruf finansman şirketi olarak finansal kuruluş hâline gelen şirketlerin BSMV mükellefiyetleri doğmuştur.

Yapılan düzenlemeler sonrasında belge düzenine ilişkin uygulamada tereddütler ortaya çıkmıştır. BDDK'dan faaliyet izni alan şirketlerin bir bölümü, 6361 sayılı Kanun kapsamına alınmaları ve BSMV mükellefiyetindeki değişiklikleri gerekçe göstererek dekont düzenlemeye başlamış; diğer bölümü ise dekont uygulamasının tasarruf finansman şirketleri için geçerli olmadığı kanaatiyle fatura düzenlemeyi sürdürmüştür.

Belge düzenine ilişkin yaşanan tereddütler tasarruf finansman şirketlerinin ayrı finansal kuruluşlar hâline gelmelerine rağmen vergi mevzuatında konuya ilişkin uyum düzenlemelerinin yapılmamasından kaynaklanmıştır. Nitekim 7292 sayılı Kanun'da uyum düzenlemelerinin yer aldığı 20. maddesinde 5411 sayılı Bankacılık Kanunu, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununda değişiklikler yapılarak finansman şirketleri ifadeleri finansman şirketleri ve tasarruf finansman şirketleri olarak değiştirilmekle birlikte vergi mevzuatında finansman şirketlerine yönelik düzenlemelerde bir değişiklik yapılmamıştır.

Tasarruf finansman şirketlerinin belge düzenine yönelik uygulamada yaşanan belirsizlik 12/06/2024 tarihinde yayımlanan 562 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinde (Sıra No: 435) Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ ile son bulmuştur. Yapılan değişiklikle finansman şirketlerinin BSMV'ye tabi işlemleri ile sınırlı olarak fatura yerine dekont düzenlemesine yönelik hususa tasarruf finansman şirketleri de dahil edilmiş ve yapılan değişikliğin yürürlük tarihi 01.07.2024 olarak belirlenmiştir.

Sonuç olarak, tasarruf finansman şirketlerinin 6361 sayılı Kanun'da yer alan finansman şirketlerinden farklı finansal kuruluşlar oldukları dikkate alındığında 562 Sıra No' lu VUK Tebliği ile yapılan düzenlemeye kadar, farklı finansal kuruluşlar olan finansman şirketleri için yapılan düzenlemeden hareketle dekont düzenlemelerinin yasal dayanaktan yoksun olduğu değerlendirilmektedir.

5.1.2. Enflasyon Düzeltmesi

Enflasyon oranlarının yüksek olduğu dönemlerde işletmelerin paranın yalnızca nominal değerini dikkate alarak hazırladıkları mali tabloların yetersiz kalması ayrıca vergileme üzerindeki enflasyondan kaynaklanan olumsuzlukların telafi edilmesi amacıyla mali tablolarda yer alan kayıtlar enflasyon düzeltmesine tabi tutulmaktadır.

Enflasyon düzeltmesine ilişkin düzenlemelere VUK'un mükerrer 298. maddesinde yer verilmiştir. Maddede belirtilen enflasyon düzeltmesinin şartları 2021 hesap dönemi sonu itibariyle gerçekleşmiş olmasına rağmen VUK'a eklenen geçici 33. madde ile enflasyon düzeltmesi 2023 yılı sonuna ertelenmiştir. (213 Sayılı VUK, Geç Md.33).

Diğer taraftan 27.12.2023 tarih ve 7491 sayılı Kanun'un 17. maddesiyle VUK'un geçici 33. maddesine eklenen dördüncü fıkra ile aralarında 6361 sayılı Kanun kapsamındaki şirketlerin de bulunduğu bir kısım mükellefler tarafından 2024 ve 2025 hesap dönemlerinde yapılan enflasyon düzeltmesinden kaynaklanan farkların kazancın tespitinde dikkate alınmayacağı hüküm altına alınmıştır (213 sayılı VUK, Geç Md.33).

5.2. Kurumlar Vergisi

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 1. maddesi uyarınca başta sermaye şirketleri olmak üzere kurumların kazançları kurumlar vergisine tabidir. 2021 yılında yapılan yasal düzenleme tasarruf finansman şirketlerinin mükellefiyetini değiştirmemekle birlikte, bu şirketlerin 6361 sayılı Kanun kapsamına alınması kurumlar vergisi oranı ile kurum kazancının tespitinde dikkate alınacak giderler bakımından çeşitli etkilere yol açmıştır.

5.2.1. Kurumlar Vergisi Oranı

2021 yılında yapılan yasal düzenlemeyle 6361 sayılı Kanun kapsamında faaliyet göstermeye başlayan tasarruf finansman şirketlerinin mali yükümlülüklerinde meydana gelen önemli değişikliklerden bir tanesi kurumlar vergisi oranlarına ilişkindir. Kurumlar vergisi oranına ilişkin düzenlemelerin yer aldığı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 32. maddesi, yürürlüğe girdiği ilk hâlinde kurumlar vergisi oranını %20 olarak belirlemiştir.

Aradan geçen zaman zarfında maddeye eklenen fıkralar ile bir kısım mükellefe belirli şartların varlığı (sanayi sicil belgesi sahibi imalatçı olmak, ihracat yapmak, payları borsada işlem görmek vb.) hâlinde kurumlar vergisi oranlarının indirimli olarak uygulanması yönünde düzenleme yapılmıştır. Ayrıca Kanuna eklenen geçici maddeler ile belirli hesap dönemleri için (2018,2019, 2020, 2021 ve 2022) farklı kurumlar vergisi oranları tespit edilmiştir.

2022 yılına gelindiğinde Kanun'un 32. maddesinde yapılan değişiklikle genel oran %20 iken aralarında 6361 sayılı Kanun kapsamındaki şirketlerin de bulunduğu bir kısım mükelleflerin kurumlar vergisi oranı farklılaştırılarak %25 olarak belirlenmiştir. Son olarak 14.7.2023 tarih ve 7456 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle %20 olan oran %25, %25 olan oran ise %30 olarak değiştirilmiştir.

Tasarruf finansman sektöründe faaliyet gösteren şirketler 2021 yılında yapılan yasal düzenleme ile birlikte 6361 sayılı Kanun kapsamında faaliyet göstermeye başladıkları için 2022 yılında Kanun'un 32. maddesi birinci fıkrasında yapılan düzenleme kapsamında yasal düzenleme öncesi döneme göre kurumlar vergisi yükleri artmıştır.

5.2.2. Karşılık Giderlerine İlişkin Şüpheli Alacak Uygulaması

Kurumlar Vergisi mükelleflerin hesap dönemi içerisinde elde ettikleri safi kurum kazancı üzerinden hesaplanmaktadır. Safi kurum kazancının hesabında ise Gelir Vergisi Kanunu'nda yer alan ticari kazanç hakkındaki hükümler de dikkate alınmaktadır.

Gelir Vergisi Kanunu'na göre bilanço usulünde ticari kazanç teşebbüsünde bulunan öz sermayenin dönem sonu ve dönem başı değerlerinin kıyaslanması yolu ile hesaplanmakta olup bu sistem, kurumlar vergisi mükellefleri bakımından da geçerlilik arz etmektedir. Öz sermayenin hesaplanması aşamasında değerlendirileceği ise özellikli bir husus olarak öne çıkmaktadır.

Şüpheli alacaklara ilişkin düzenleme Kanun'un 323. maddesinde yapılmış olup işletme veya bilanço esasında defter tutan mükelleflerin ticari veya zirai kazancın elde edilmesiyle ilgili teminatsız alacaklarının tahsilinin şüpheli hâle gelmesi durumunda karşılık ayırmak suretiyle kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınabileceği belirtilmiştir. Bir alacağın şüpheli alacak kapsamında değerlendirilmesine ilişkin koşullara da maddede yer verilmiştir:

"Madde 323 ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi ile ilgili olmak şartıyla;

1- Dava veya icra safhasında bulunan alacaklar;

2- Yapılan protestoya veya yazı ile bir defadan fazla istenilmesine rağmen borçlu tarafından ödenmemiş bulunan ve 3.000 (14.000) Türk lirasını aşmayan alacaklar;

Şüpheli alacak sayılır..." (213 Sayılı VUK, Md. 323).

Alacağın ticari veya zirai kazancın elde edilmesi ile ilgili olmasının maksadını açıklayan herhangi bir düzenleme olmamakla birlikte vergi idaresinin yorumu ticari ve zirai kazancın elde edilmesinin tahakkuk esasına göre değerlendirilmesinden kaynaklandığı şeklindedir.

Zira VUK'un 3. maddesinde vergi kanunlarının lafzı ve ruhu ile hüküm ifade edeceği, lafzın açık olmadığı hallerde vergi kanunlarının konuluşundaki maksat, hükümlerinin kanunun yapısındaki yeri ve diğer maddeler ile bağlantısı göz önüne alınarak uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

Dolayısıyla şüpheli alacağın gelir unsurlarından yalnızca ticari ve zirai kazançla sınırlandırılmasına ilişkin madde hükmünün uygulaması konusunda tereddüt hasıl olması durumunda ikinci yol olarak kanunun konuluşundaki maksadın araştırılması gerekir.

İlgili hüküm 30/12/1980 tarihli ve 2365 sayılı Kanunun 55. maddesi ile eklenmiş olup madde gerekçesi incelendiğinde özel alacaklarını tahsil etmek isteyen bir kısım mükellefin alacaklarını defterlerine kaydederek karşılık ayırdıkları ve böylece vergi matrahını azalttıkları, bunun önlenmesi için karşılık ayrılacak alacakların ticari ve zirai faaliyetin elde edilmesi veya idamesi ile ilgili olması bir diğer ifade ile alacağın daha önce hasılat hesaplarına kaydedilmiş olması gerektiği ve bu yüzden madde metnine ilgili hükmün açıkça eklenmesine ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiştir (2365 Sayılı Kanun Gerekçesi, 1980).

Vergi İdaresi de ilgili hükmün gerekçesinden hareketle bir alacağın şüpheli alacak olarak nitelendirilerek karşılık ayrılıp, ayrılan karşılığın kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınabilmesi için ilgili alacağın öncesinde hasılat hesaplarına kaydedilerek dönem kazancının tespitinde dikkate alınması gerektiği görüşündedir.

Vergi İdaresinin konuya ilişkin verdiği bir özalgede ki görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

“... şüpheli alacak karşılığı ayırıp bunu gider kaydetme imkânının sadece ticari ve zirai işletmelere tanınmış olmasının nedeni ticari ve zirai kazançlarda, elde etmenin tahakkuk esasına bağlanmış olmasıdır..., ticari ve zirai işletme bünyesinde satılan mal ve hizmetin bedeli henüz tahsil edilmeden hasılatla intikâl ettirilmekte ve dönem kârının oluşumunu etkilemektedir. Satış bedeli veya hasılatın henüz alacak aşamasında iken kârın hesaplanmasında dikkate alınmış olması, sonradan bunların işletme tarafından tahsilinin şüpheli hale gelmesi durumunda dönem kârının fazla hesaplanması sonucunu doğurmaktadır...” (Ankara Vergi Dairesi Başkanlığı, 2021).

Vergi İdaresinin konuya ilişkin yukarıda yer verilen özalgedeki görüşleri ile uyumlu yönde verdiği farklı özalgeler de mevcuttur. Diğer taraftan, vergi idaresinin şüpheli alacak uygulaması için görüşü alacağın öncesinde hasılat olarak kayıtlara alınması yönündeyken 334 Sıra No’lu VUK Tebliği’nin beşinci bölümünde KDV’den kaynaklanan alacağın, ilgili dönemde kayıtlarda yer alması, KDV beyannamesinde beyan edilmesi hâlinde maddede yer alan şartların varlığı hâlinde şüpheli alacak karşılığı ayrılabilmesi yönünde açıklama yapılmıştır (334 Nolu VUK Tebliği, 2004).

Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından Faktoring Derneği’ne verilen 12.09.2011 tarih ve 085399 sayılı görüş yazısında da özalgeler ile uyumlu şekilde şüpheli alacak karşılığı ayrılabilmesi için alacağın daha öncesinde hasılat olarak işletme kayıtlarına girerek kârı etkilemesi veya ticareti yapılacak mal veya hizmet maliyeti ile ilgili olması gerektiği, dolayısıyla faktoring şirketlerinin hasılat olarak kaydetmedikleri alacakları için karşılık ayrılmasının mümkün olmadığı yönünden görüş bildirilmiştir (GİB, 2011).

Konuya ilişkin özellikle 6361 sayılı Kanun kapsamında faaliyet gösteren şirketlerin, BDDK düzenlemeleri gereği ayırdıkları karşılıkları kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate almaları vergi idaresi ile şirketler arasında ihtilafa yol açmış, yapılan vergi incelemeleri sonucu

şirketlerin BDDK düzenlemeleri gereği ayırdıkları ve kurum kazancının tespitinde dikkate aldıkları şüpheli alacaklar eleştiri konusu yapılmış, yapılan tarhiyatların bir kısmı da şirketler tarafından dava konusu yapılmıştır.

Şirketler tarafından BDDK düzenlemeleri doğrultusunda ayrılan şüpheli alacakların eleştiri konusu yapılması sonucu yapılan tarhiyat nedeniyle açılan davaların bir kısmında şirketler lehine karar verilmiştir. Bunun üzerine 2017 yılında finansal kiralama ve finansman şirketlerinin karşılık ayırmalarına ilişkin düzenlemenin yer aldığı 6361 sayılı Kanununun 16. maddesine 28.11.2017 tarih ve 7061 sayılı Kanun'un 106. maddesiyle eklenen ikinci fıkrayla finansal kiralama ve finansman şirketleri tarafından ayrılan özel karşılıkların tamamının ayırdıkları yılda kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider olarak dikkate alınması için düzenleme yapılmış, ilgili düzenlemenin yürürlük tarihi ise 1/1/2019 olarak belirlenmiştir. Sonrasında mezkur madde de geçen "Finansal kiralama ve finansman şirketleri" ibaresi 2019 yılında "Şirket" şeklinde değiştirilerek 6361 sayılı kanun kapsamında faaliyet gösteren şirketlere ayırdıkları özel karşılık tutarını, kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider olarak dikkate alabilmelerine imkân tanınmıştır (7186 Sayılı Kanun, Md.26).

Tasarruf finansman şirketlerinin faaliyetlerinin genel çerçevesi 2021 yılında yapılan yasal düzenleme öncesinde de aynı olmakla birlikte şirketlerin hasılat hesaplarına kaydedilmemiş tasarruf finansman faaliyetinden kaynaklanan alacaklarına ilişkin VUK'un 323. maddesi kapsamında şüpheli alacak karşılığı ayırma imkanı bulunmazken, yasal düzenleme sonrası BDDK düzenlemeleri uyarınca özel karşılık ayırma ve ayırdıkları özel karşılıkları 6361 sayılı Kanun'un 16. maddesi gereği kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alma imkanına kavuşmuşlardır.

5.2.3. Finansman Gider Kısıtlaması

2012 yılında Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 11'inci maddesinin birinci fıkrasına eklenen (i) bendiyle, ilgili bentte sayılan işletmelerin yabancı kaynaklarının öz kaynaklarını aşması durumunda, aşan kısım için ödenen tutarlara sınırlama getirilmesine yönelik düzenleme yapılmıştır.

"MADDE 11- (1) Kurum kazancının tespitinde aşağıdaki indirimlerin yapılması kabul edilmez:

i) Kredi kuruluşları, finansal kuruluşlar, finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketleri dışında, kullanılan yabancı kaynakları öz kaynaklarını aşan işletmelerde, aşan kısma münhasır olmak üzere, yatırımın maliyetine eklenenler hariç, işletmede kullanılan yabancı kaynaklara ilişkin faiz, komisyon, vade farkı, kâr payı, kur farkı ve benzeri adlar altında yapılan gider ve maliyet unsurları toplamının %10'unu aşmamak üzere Cumhurbaşkanınca kararlaştırılan kısmı..." (5520 Sayılı KV Kanunu, Md.11).

Düzenlemenin 01.01.2013 tarihinden itibaren yürürlüğe girmesi öngörülmüşken Cumhurbaşkanı'nın düzenlemeye ilişkin yetkisini 2021 yılında kullanması nedeniyle uygulama 1.1.2021 tarihinden itibaren başlayan dönemler için uygulanmaktadır (3490 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı, 2021).

Madde metninde belirtildiği üzere aralarında finansman şirketlerinin de bulunduğu şirketler uygulama dışında tutulmaktadır. Konuyla ilgili detaylı açıklamalara da Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nde yer verilmiş olup söz konusu madde metninde geçen finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketlerinin 6361 sayılı Kanun'un ilgili maddelerinde yer alan sözleşmelere uygun olarak faaliyette bulunan şirketler olduğu açıklanmış ayrıca Tebliğ'in 11.13.1. bölümünde tasarruf finansman şirketlerinin de kapsam dışında olduğu açıkça ifade edilmiştir (KV. Genel Tebliği, 2007, Seri No 18, 2021).

Netice olarak, finansman gider kısıtlamasına ilişkin kanuni düzenlemenin 2011 tarihli olması nedeniyle madde metninde tasarruf finansman şirketlerinin uygulama kapsamı dışında bulunduğu dair doğrudan bir hükme yer verilmemiştir. Ancak, tasarruf finansman şirketlerinin ayrı bir finansal kuruluş türü olarak düzenlenmelerinin ardından, 2021 yılında Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nde finansman gider kısıtlamasına ilişkin yapılan değişiklikte, uygulama kapsamı dışındaki mükelleflere yönelik hükmün tasarruf finansman şirketlerini de kapsadığı açıkça ifade edilmiştir.

5.3. Katma Değer Vergisi

Katma Değer Vergisi Kanun'un birinci maddesinde KDV'nin konusuna giren işlemlere, sekizinci maddesinde verginin mükellefine, onuncu maddesinde ise vergiyi doğuran olaya ilişkin hükümlere yer verilmiştir.

2021 yılında yapılan yasal düzenleme öncesinde tasarruf finansman sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin ticari faaliyetleri çerçevesinde verdikleri organizasyon hizmetleri (tasarruf finansman hizmeti) KDV'ye tabidir. Tasarruf finansman şirketlerinin 2021 yılında yapılan düzenleme sonrası 6361 sayılı Kanun kapsamına alınmaları ile birlikte tasarruf finansman faaliyetleri nedeniyle müşterilerden aldıkları organizasyon ücretine ilişkin KDV hesaplanıp hesaplanmayacağı konusunda tereddüt hasıl olmuştur. Şöyle ki, Kanunun birinci maddesi gereği ticari faaliyetler verginin konusuna girerken Kanun'un 17/4-e bendi gereğince BSMV kapsamına giren işlemlerin KDV'den istisna olduğu hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla yapılan faaliyetin ilgili istisna kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği konusunda tereddüt oluşmuştur.

Konuya ilişkin İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından verilen özelgede tasarruf finansman şirketlerinin tasarruf finansman faaliyetleri dolayısıyla elde edeceği organizasyon ücretlerinin 17/4-e kapsamında değerlendirilerek KDV'den istisna olduğu, tasarruf finansman faaliyeti dışındaki işlemleri dışındaki teslim ve hizmetleri için ise KDV hesaplanması gerektiği yönünde görüş bildirilmiştir (İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı, 2021).

5.3.1. Katma Değer Vergisi Kanunu 17/4-ş Bendinde Düzenlenen İstisna

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17/4-ş bendinde düzenlenmiş istisna uygulaması kapsamında 2499 sayılı Kanun'da tanımlanan *konut finansman kuruluşlarına konut finansmanı amacıyla teminat gösterilen veya ipotek konulan konutların teslimi ile bunların ilgili kuruluşlar tarafından teslimi vergiden istisnadır.*

2499 sayılı Kanun, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile yürürlükten kaldırılmış olup, 6362 sayılı Kanun'un 139 uncu maddesi uyarınca mevzuatta eski Kanuna yapılan atıfların yeni Kanun hükümlerine yapılmış sayılacağı hükme bağlanmıştır. 6362 sayılı Kanun'un 57'nci maddesinde konut finansmanının tanımı yeniden yapılmış; 2021 yılında 7292 sayılı Kanun'la eklenen hükümlerle de tasarruf finansman şirketlerinin konut finansman kuruluşu olduğu açıkça ifade edilmiştir.

Dolayısıyla, tasarruf finansman şirketlerinin KDV Kanunu'nun 17/4-ş maddesi kapsamında gerçekleştirdikleri işlemler katma değer vergisinden istisnadır.

5.4. Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi

Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BSMV), bankacılık, sigortacılık ve finansman şirketlerine ait işlemlerin vergilendirilmesine yönelik vergi olup, 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu ile Türk vergi sistemine girmiştir.

BSMV'nin konusu Kanununun 28. maddesinde üç fıkra hâlinde tanımlanmış olup diğer vergi kanunlarının aksine verginin konusu, yapılan işlemler yerine maddede belirtilen mükelleflerin hareketleri baz alınarak belirlenmiştir.

Bu kapsamda söz konusu maddenin;

- Birinci fıkrasında, banka ve sigorta şirketlerinin işlemlerinin,
- İkinci fıkrasında bankerlerin yapmış oldukları banka muamele ve hizmetleri dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paraların,
- Üçüncü fıkrasında ise ikinci fıkrada belirtilen muamele ve hizmetlerden herhangi birini esas iştiğal konusu olarak yapanlar banker olarak değerlendirilmiş ve faaliyetleri nedeniyle aldıkları paraların BSMV'nin konusuna girdiği hüküm altına alınmıştır (Gider Vergileri Kanunu, Md.28).

BSMV'nin mükellefi ise Kanununun 30. maddesinde tanımlanmış olup, verginin banka ve bankerlerle sigorta şirketleri olduğu hüküm altına alınmıştır. Bankerlerin tanımına Kanununun 28. maddesinin üçüncü fıkrasında yer verilmiş olup, 90 sayılı KHK'ya göre ikraz işleriyle uğraşanlarla maddenin ikinci fıkrasında belirtilen muamele ve hizmetlerden herhangi birini esas iştiğal konusu olarak yapanlar banker olarak tanımlanmıştır.

Mezkur maddenin ikinci fıkrasında belirtilen muamelelere ise aşağıda yer verilmiştir.

- Banka muamele ve hizmetleri,
- Kendileri veya başkaları hesabına menkul kıymet alıp satmayı, alım-satıma tavassut etmeyi veya alıp sattıkları menkul kıymet karşılığı borçları ödemeyi taahhüt etmeyi meslek hâline getirenlerin bu faaliyetleri,
- Mevduat faizi vermek veya sair adlarla faiz ve benzeri menfaatler sağlamak üzere devamlı olarak para toplama işleri.

Bu kapsamda yukarıda sayılan faaliyetleri esas iştiğal konusu olarak yürüterek kendi lehlerine para alanlar banker olarak BSMV mükellefi olarak değerlendirileceklerdir.

Maddenin üçüncü fıkrasında geçen “esas iştigal konusu” ifadesi 23/7/2010 tarihli 6009 sayılı Kanun ile eklenmiştir. “Esas iştigal konusu” ifadesinden ne anlaşılması gerektiğine ilişkin açıklamalara ise 87 Seri No’lu Gider Vergileri Genel Tebliği ile açıklama getirilmiştir. Tebliğin B/2 bölümünde Kanunun 28’inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen işlemlerin, ilgili kanunlar uyarınca verilen yetki veya izin ile yapılabilecek işlemler olduğu açıklanmış ve maddenin ikinci fıkrasında belirtilen işlemleri esas iştigal konusu olarak yapanlarında bu işlemleri ilgili kanunlarla yetkilendirilmek veya izin verilmek suretiyle yürüten kişileri ifade ettiği açıklanmıştır.

90 sayılı KHK’nın 2. maddesinde ikrazatçılar ile finansman ve faktoring şirketlerinin bu KHK’ya tabi olduğu belirtilmişken, 21.11.2012 tarihinde kabul edilen 6361 sayılı Kanunun 52’nci maddesiyle söz konusu KHK yürürlükten kaldırılmış ve diğer kanunlardaki atıfların 6361 sayılı Kanuna yapılmış sayılacağı hükme bağlanmıştır. Bu çerçevede ikrazatçılar ile finansman ve faktoring şirketleri banker sayılarak BSMV mükellefi kabul edilmiştir.

2021 yılında yapılan yasal düzenleme sonrası 6361 sayılı Kanun kapsamına alınan Tasarruf finansman şirketlerinin BSMV mükellefi olup olmadığı konusunda ise tereddüt oluşmuş, şirketlerden bir tanesinin özelge başvurusu üzerine İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından verilen 2021 tarihli özelgede; 87 seri nolu tebliğe atıf yapılarak Kanunun 28’inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen işlemleri esas iştigal konusu yapanların, yetkilendirilmek veya izin verilmek suretiyle yürüten kişileri ifade ettiği, tasarruf finansman şirketlerinin faaliyetlerinin de BDDK’nın iznine tabi olduğu dolayısıyla faaliyet izni çerçevesinde yapılan tasarruf finansman faaliyeti nedeniyle elde edilen organizasyon ücretlerinin BSMV’ye tabi olduğu yönünde görüş bildirilmiştir. (İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı, 2021).

Sonuç itibariyle tasarruf finansman şirketlerinin tasarruf finansman faaliyetleri nedeniyle elde ettikleri paralar BSMV’nin konusuna girmektedir. Bununla birlikte Kanunun 29. maddesinde vergiden istisna olan işlemlere yer verilmiş olup maddenin (y) bendinde yer verilen istisna tasarruf finansman şirketlerinin işlemlerini de kapsamaktadır.

Kanunun 29/y bendinde yer alan düzenleme 27.12.2023 tarih ve 7491 sayılı Kanun’la birlikte yeniden düzenlendiği için ilk olarak ilgili bendin değişiklik öncesi hükümlerine yer verilecektir. Zira tasarruf finansman şirketleri 2021 yılında yapılan yasal düzenleme sonrası 7491 sayılı Kanun’la yapılan değişikliğe kadar maddenin eski metni üzerinden işlem tesis etmişlerdir.

27/12/2023 tarihli ve 7491 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önce, Kanunun 29/y bendinin metni aşağıdaki şekildedir.

“Madde 29: Aşağıda yazılı muameleler dolayısıyla alınan paralar banka ve sigorta muameleleri vergisinden müstesnadır:

...

y) İpotek finansmanı kuruluşlarının, konut finansmanı kuruluşlarının ve konut finansmanı fonlarının, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 38/A maddesinin birinci fıkrasında

tanımlanan konut finansmanı kapsamında yaptıkları tüm işlemler dolayısıyla lehe alınan paralar.”

2499 sayılı Kanun’un 38/A maddesinde, konut finansmanı kuruluşlarının BDDK tarafından uygun görülen finansal kiralama ve finansman şirketleri olduğu hüküm altına alınmıştır. Bu Kanun, 6.12.2012 tarihli 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile yürürlükten kaldırılmış; 6362 sayılı Kanun’un 139 uncu maddesi uyarınca da eski Kanun’a yapılan atıfların yeni Kanun’a yapılmış sayılacağı hükme bağlanmıştır.

6362 sayılı Kanun’un 57’nci maddesinde konut finansmanının tanımı yeniden yapılmış olup, 4.3.2021 tarihli ve 7292 sayılı Kanun’la aynı maddeye eklenen hüküm ile tasarruf finansman şirketlerinin konut finansman kuruluşu olduğu açıkça düzenlenmiştir.

Bu durumda, 2021 yılında yapılan yasal düzenleme sonrası tasarruf finansman şirketlerinin tasarruf finansman faaliyeti nedeniyle aldıkları paralar da BSMV’nin konusuna girmekle birlikte konut finansmanı için alınan paralar Kanunun 29/y maddesi gereği vergiden istisna olmuştur.

Gider Vergileri Kanunu’nun 29/y maddesinde 27/12/2023 tarih ve 7491 sayılı kanunla yapılan değişiklikle birlikte madde yeniden düzenlenmiş, doğrudan 6362 sayılı Kanuna atıf yapılarak söz konusu istisna kredi kullandırım tarihi itibarıyla konut sahibi olmayan tüketiciler ile sınırlandırılmıştır.

“Madde 29:

y) ... konut finansmanı kuruluşları tarafından aynı Kanun kapsamında kredinin kullanıldığı tarih itibarıyla üzerine kayıtlı konuta sahip olmayan tüketicilere kullandırılan konut kredileri ile bu kredilerin refinansmanı dolayısıyla lehe alınan paralar.”

Yapılan yeni düzenleme sonrasında konut finansman kuruluşu olarak tasarruf finansman şirketlerinin konut finansmanı kapsamında yaptıkları işlemler maddede belirtilen şartların sağlanması hâlinde vergiden istisna olmakla birlikte uygulamaya ilişkin belirsizlik bulunduğu değerlendirilmektedir.

BSMV açısından vergiyi doğuran olay mükelleflerin vergiye tabi işlemler nedeniyle nakden ve hesaben lehlerine aldıkları paralar ile meydana gelmektedir. Konut finansmanı kuruluşu olduğu kabul edilen diğer şirketler (bankalar, finansman şirketleri) konut finansmanı faaliyetlerinde konut finansmanı için kredi vermekte ve bu işlemler nedeniyle doğan vergisel yükümlülüklerini yerine getirmektedir.

Tasarruf finansman şirketlerinin faaliyetleri, diğer konut finansman kuruluşlarından farklı olarak iki temel aşamadan oluşmaktadır: tasarruf dönemi ve tahsisat dönemi. Tasarruf döneminin tanımı ilgili yönetmelikte, tahsisatın tanımı ise 6361 sayılı Kanun’da yapılmıştır. Bu sistemde müşteri ile şirket arasında bir tasarruf finansman sözleşmesi düzenlenmekte; müşteri tasarruf döneminde belirlenen tutarlarda birikim yapmakta, tahsisat döneminde ise müşterinin birikimleri ile sözleşmede taahhüt edilen finansman tutarı konut satıcısına aktarılmaktadır.

Bu durumda şirketler her ne kadar tahsisat döneminde, müşterinin tasarruf dönemi boyunca yaptığı birikimle birlikte taahhüt ettikleri finansman tutarını müşteriye sağlasalar da faaliyetlerine ilişkin tanımlamalar açıkça yasal mevzuatta yapıldığı için mevcut durumda tahsisat ödemelerinin doğrudan kredi kullandırma işlemi olarak nitelendirilemeyeceği değerlendirilmektedir.

Diğer taraftan şirketlerin sisteme giriş aşamasında müşterilerinden organizasyon ücreti tahsil etmeleri ile BSMV açısından vergiyi doğuran olay meydana gelmektedir. Fakat şirketler söz konusu tutarları konut finansmanı faaliyeti nedeniyle tahsil etmeleri dolayısıyla madde de belirtilen şartların varlığı hâlinde BSMV'den istisnadır. İstisnaya ilişkin 27.12.2023 tarihinde yapılan düzenleme öncesi tahsil edilen tutarların konut finansmanı kapsamında tahsil edilmiş olmaları istisnadan yararlanılması için yeterli görülmüştür.

27.12.2023 tarihinde yapılan düzenleme sonrasında ise istisnadan yararlanılması için kredi tarihi itibarıyla müşterinin/tüketicinin üzerine kayıtlı konutu olmaması gerekmektedir. Tasarruf finansman şirketi haricindeki diğer konut finansman kuruluşlarının finansman faaliyetlerinde finansman kullandırım tarihi ile BSMV'ye tabi olay aynı dönemde meydana geldiğinden herhangi bir sorun bulunmamaktadır.

Tasarruf finansman faaliyeti ise tasarruf ve tahsisat sonrası dönemi şeklinde ikiye ayrıldığı, şirket tarafından taahhüt edilen finansman tutarı tahsisat tarihinde kullandırıldığı için istisnadan yararlanma şartı olan müşteri/tüketici üzerine kayıtlı konut bulunmamasına ilişkin dikkate alınacak tarihin hangi tarih olduğu konusunda belirsizlik bulunmaktadır.

Zira tasarruf finansman şirketlerinin konut finansman faaliyetlerinin maksimum süresi yüz yirmi ay olup teorik olarak tasarruf dönemi altmış aya kadar uzayabilir. Fakat BSMV açısından vergiyi doğuran olay organizasyon ücretlerinin tasarruf döneminin başında yani müşteriye herhangi bir finansman sağlanmadan çok önce meydana gelmesiyle oluşur.

Dolayısıyla tasarruf finansman şirketlerinin konut finansmanı kapsamında tahsil ettikleri organizasyon ücretleri BSMV'den istisna olsa da, organizasyon ücretinin tahsil edildiği dönemde herhangi bir finansman kullandırılmadığı için madde metninde yer alan istisna şartının yerine getirildiği söylenemez. Şayet madde metninde yer alan kredi kullandırım tarihi tasarruf finansman şirketleri açısından tahsisat dönemi olarak değerlendirilecek olursa da tahsisat tarihi BSMV'nin doğduğu dönemden sonra olduğundan istisna uygulamasına ilişkin belirsizlik mevcuttur.

Örnek: Bay A, ABC Tasarruf Finansman Şirketiyle 5.000.000 TL tutarında konut alımı amacıyla sözleşme yapmış ve Şubat 2025 itibarıyla sisteme girerken 350.000 TL organizasyon ücretini peşin ödemiştir. Tasarruf dönemi altı ay olup tahsisatın 2025/Ağustos döneminde yapılması kararlaştırılmış ve şirket bu dönemde tahsisatı gerçekleştirmiştir.

Bu örnekte BSMV bakımından vergiyi doğuran olay, organizasyon ücretinin Şubat 2025'te tahsil edilmesiyle meydana gelmiştir. Tahsil edilen ücret konut finansmanı kapsamında

olduğundan, Gider Vergileri Kanunu 29/y maddesindeki “kredinin kullandırıldığı tarihte üzerine kayıtlı konutu olmama” şartı sağlanıyorsa istisna uygulanacaktır.

7491 sayılı Kanun öncesinde istisna koşulsuz olduğundan organizasyon ücreti doğrudan istisnayı. Değişiklik sonrasında ise tasarruf finansman sistemindeki tasarruf–tahsisat ayrımı nedeniyle “kredi kullandırma tarihi”nin hangi an olduğu belirsizdir. Zira gelir sisteme girişte tahsil edilmekte, finansman ise tahsisatta kullandırılmaktadır. Bu nedenle giriş tarihinin esas alınması hâlinde finansman henüz yoktur; tahsisat tarihinin esas alınması hâlinde ise vergiyi doğuran olay çok daha önce meydana gelmiş durumdadır.

Sonuç olarak, istisna hükmünün mevcut hâlinde tasarruf finansman şirketleri açısından ortaya çıkan belirsizliğin giderilmesi ve şirketlerin istisnadan yararlanabilmesi için açık bir yasal düzenleme yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

5.5. Damga Vergisi

Damga vergisine ilişkin literatürde çeşitli tanımlamalar bulunmakta olup, hukuki işlemler ve bu işlemlerin dayanağını oluşturan evrak ve belgeler üzerine konulmuş bir vergi olarak tanımlanabilir (Edizoğan Nihat vd., 2007, s. 335).

Damga vergisine ilişkin düzenlemeler 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu’nda yapılmıştır. Buna göre Kanun’a ekli (1) sayılı tabloda yazılı kâğıtlar vergiye tabi olup verginin mükellefi de kâğıtları imzalayanlardır (Damga Vergisi Kanunu, Md.3). Damga vergisinin tespiti ise kâğıtların mahiyetleri esas alınarak tespit edilir. Ayrıca Kanun’un 9’uncu maddesi gereği Kanun’a ekli (2) sayılı tabloda yazılı kâğıtlar vergiden istisnadır.

Tasarruf finansman şirketlerinin esas faaliyet konusu tasarruf finansman faaliyeti olup, şirketler müşterileri ile aralarında düzenlenen tasarruf finansman sözleşmesi kapsamında faaliyet icra ederler. İlgili sözleşmeler Kanun’a ekli (1) sayılı tablo gereği damga vergisine tabidir. Bununla birlikte tasarruf finansman sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin 6361 sayılı Kanun’da yapılan yasal düzenleme sonrası tasarruf finansman şirketleri olarak faaliyet göstermeye başlamaları ile tasarruf finansman sözleşmelerinin Kanun’a eklenmesi şirketlerin damga vergisi mükellefiyetlerini etkilemiştir.

Şöyle ki tasarruf finansman sözleşmeleri Kanun’a ekli tablolarda doğrudan yer almamaktadır. Bununla birlikte (2) sayılı tablonun IV. Bölümünün 36. fıkrasında 6362 sayılı Kanun kapsamındaki, konut finansmanı kuruluşlarının münhasıran konut finansmanı işlemleri ile ilgili olarak düzenlenen makbuz ve kâğıtların damga vergisinden istisna olduğu açıklanmıştır.

Konuya ilişkin detaylı açıklamalara 49 No’lu Damga Vergisi Genel Tebliği’nin 3.2. bölümünde yer verilmiş olup özetle mülga 2499 sayılı Kanun’la uyumlu olarak 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanu’nun 57. maddesinde de konut finansmanın tanımına verilmiş olması ve ayrıca maddenin ikinci fıkrasında tasarruf finansman şirketlerinin konut finansman kuruluşu olduğunun açıkça ifade edilmesi nedeniyle tasarruf finansman şirketlerinin konut finansmanı kapsamındaki işlemleri için düzenledikleri kâğıtlar damga vergisinden istisnadır. Diğer

taftan şirketlerin diğer varlıkların finansmanına ilişkin düzenleyecekleri belgeler ise genel hükümler çerçevesinde damga vergisine tabidirler

Konuya ilişkin yapılan bir çalışmada (Çetin, 2024) yazar 6361 sayılı Kanun kapsamında finansal kiralama sözleşmeleri, sözleşmelerin devrine ve tadiline ilişkin kâğıtlar ile teminatına ilişkin kâğıtlar damga vergisinden istisna iken tasarruf finansman şirketlerinin yalnızca konut finansmanı kapsamında gerçekleştirdikleri işlemlere ilişkin düzenlenen makbuz ve kâğıtların damga vergisinden istisna olmasının sorun olduğu bu durumun hakkaniyetle bağdaşmadığı görüşündedir.

Finansal kiralama faaliyetinin amacının ihtiyaç duyulan yatırım mallarının doğrudan öz kaynak kullanımı yerine kiralama yoluyla kullanım hakkı elde ederek yatırım mallarına erişim olduğu dikkate alındığında istisnanın esasen finansal kiralama şirketlerine avantaj sağlanması için değil işletmelerin yatırım maliyetlerinin azaltılması amacıyla getirildiği söylenebilir. Zira 2017 yılında 6428 sayılı Kanununun 74. maddesi ile ilgili madde de yapılan değişiklikte de yatırımcılar üzerinde maliyet olabilecek işlem vergilerinin kaldırılmasının amaçlandığı belirtilmiştir.

Bu durumda tasarruf finansman şirketlerinin müşteri kitlesinin yatırımcı işletmeler yerine 7292 sayılı Kanun teklifinde belirtildiği üzere ağırlıklı olarak dar gelirli veya faiz hassasiyetine sahip bireylerden oluştuğu dikkate alındığında devletin yatırımcıların yatırım maliyetini düşürmek için vazgeçtiği vergiye ilişkin istisna düzenlemesinin tasarruf finansman şirketlerine tanınmamasının hakkaniyetsizlik oluşturmadığı değerlendirilmektedir.

5.6. Tapu Harçları

Tasarruf finansman şirketlerinin 6361 sayılı Kanun kapsamına alınmalarına ilişkin yasal düzenlemenin şirketlerin mali yükümlülüklerinde meydana getirdiği değişikliklerden bir diğeri tapu harçlarına ilişkindir.

Tasarruf finansman şirketleri, finansman (tahsisat) aşamasında alacağını teminat altına almak için finanse edilen varlıklar üzerinde ipotek tesisi işlemi gerçekleştirmekte ve bu işlemler sırasında harç mükellefiyeti doğmaktadır.

Tapu harçlarına ilişkin düzenlemelere 492 sayılı Harçlar Kanunu'nda yer verilmiş, Kanununun 57. maddesinde, Kanun'a bağlı dört sayılı tarifedeki işlemlerin tapu ve kadastro harçlarına tabi olduğu, 58. maddesinde de ipotek tesis işlemlerinde tapu harcının mükellefinin ipoteği tesis edenler olduğu hüküm altına alınmıştır.

Dört sayılı tarifenin 1. Tapu Harçları bölümünün 7. bendinde ise ipotek tesisi işlemlerinde ipotekle sağlanan borç miktarı üzerinden tapu harcı alınması öngörülmüştür. Bununla birlikte Kanun'un 59. maddesinde harç istisnalarına yer verilmiş olup "o" bendinde 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 38/A maddesinde tanımlanan konut finansmanı kapsamında tesis olunacak ipotek işlemlerinin harçtan istisna olduğu hüküm altına alınmıştır.

Önceki bölümlerde belirtildiği üzere, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile 2499 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmış ve eski Kanun'a yapılan atıfların 6362 sayılı Kanun'a yapılmış sayılacağı hükme bağlanmıştır. Aynı Kanun'un 57'nci maddesinde tasarruf finansman şirketlerinin konut finansman kuruluşu olduğu açıkça düzenlenmiştir. Bu çerçevede, tasarruf finansman şirketlerinin 6361 sayılı Kanun kapsamında faaliyete başlamasıyla birlikte yalnızca konut finansmanına ilişkin ipotek işlemleri tapu harcından istisna olup, konut finansmanı dışındaki ipotek tesisleri tapu harcına tabidir.

Konuya ilişkin İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından verilen 02.09.2022 tarih ve E-97895701-155[2022/155]-979955 sayılı özalgede de konut finansmanı ipotek işlemlerinin harçtan istisna olduğu yönünde görüş bildirilmiştir.

Konuya ilişkin yapılan bir çalışmada (Çetin, 2024) 6361 sayılı Kanununun 37. maddesi gereği finansal kiralama sözleşmelerinin, 492 sayılı Harçlar Kanun'unun 123. maddesi gereği bankalar, finansman şirketleri, yurt dışı kredi kuruluşları ve uluslararası kurumlarca kullanılacak kredi ve teminatları ile geri ödenmelerine ilişkin işlemlerin harçtan istisna olmasından hareketle tasarruf finansman şirketlerinin taşıt ve çatılı işyeri konularında da benzer düzenlemelerin yapılması gerektiğini önermiştir.

Harçlar Kanun'unun 123. maddesinde yer alan istisna düzenlemesi ilk olarak 2003 yılında 5035 sayılı Kanun'la getirilmiş ve Damga Vergisi Kanunu'nda bankalar, yurt dışı kredi kuruluşları ve uluslararası kurumlarca kullanılacak kredilere sağlanan damga vergisi istisnasının harç istisnası olarak da uygulanması öngörülmüştür. İstisna düzenlemesine ilişkin ikinci değişiklik 2012 yılında 6322 sayılı Kanun'la yapılarak istisnanın uygulama alanı sınırlandırılmıştır.

Üçüncü değişiklik ise 2016 yılında 6728 sayılı Kanun'la yapılmış olup istisnanın kapsamı genişletilerek finansman şirketleri de istisna kapsamına alınmıştır. Söz konusu düzenleme çalışmaları sırasında TBMM'de yapılan Plan Bütçe Komisyonu toplantısında sektör adına açıklama yapan Finansal Kurumlar Birliği Genel Sekreteri; madde de yer alan istisna düzenlemesinin, reel sektörün yatırım maliyetlerinin azaltılmasına yönelik olduğunu, sektördeki şirketlerin bundan yararlanmayacağını, bu nedenle düzenlemenin faktoring şirketlerini de kapsamaması gerektiğini ifade etmiştir.

Maliye Bakanı Naci Ağbal ise kamu otoritesinin vergi istisnasına ilişkin görüşünü, istisnanın, faktoring şirketlerinin yaptıkları iş, yaptıkları işin mahiyeti, aldıkları riske göre farklı olduğu ve bu nedenle faktoring şirketlerini kapsamadığını ifade etmiştir.

Yukarıda yer verilen açıklamalar doğrultusunda tasarruf finansman şirketlerinin faaliyetlerinin 6361 sayılı Kanun kapsamında yer alan diğer şirketlere göre özgün olduğu, müşteri kitlesinin yatırımcılardan ziyade finansal piyasalara erişimi kısıtlı bireyler ile faiz hassasiyetine sahip bireylerden oluştuğu dikkate alındığında, yapılan faaliyetin mahiyetine ilişkin özel değerlendirme yapılmadan salt reel kesimin yatırım maliyetlerinin azaltılması için yapılan istisna düzenlemesi örnek gösterilerek tasarruf finansman şirketlerinin taşıt ve çatılı işyeri finansmanı faaliyetleri nedeniyle devletin vergi gelirinden vazgeçmesine yönelik

düzenleme yapılmasının vergi adaletine ilişkin mevcut sorunlara yenisinin ilavesinden başka bir amaca hizmet etmeyeceği değerlendirilmektedir.

5.7. Finansal Faaliyet Harçları

2021 yılında yapılan yasal düzenleme ile BDDK'dan alınan faaliyet izni kapsamında faaliyet göstermeye başlayan tasarruf finansman şirketleri açısından yasal düzenleme öncesi döneme göre değişiklik gösteren bir diğer mali yükümlülük finansal faaliyet harçlarına ilişkindir.

Harçlara ilişkin yasal düzenleme 492 sayılı Harçlar Kanunu ile yapılmış olup 2021 yılında yapılan yasal düzenleme sonrası BDDK'dan alınan faaliyet izni kapsamında faaliyet gösteren tasarruf finansman şirketlerinin Harçlar Kanunu'nun Sekizinci Kısmı'nda düzenlenen İmtiyazname, Ruhsatname Ve Diploma Harçları kapsamında harç mükellefiyeti bulunmaktadır.

Kanun'un 110'uncu maddesi uyarınca söz konusu harçlar, Kanuna ekli (8) sayılı tarifede yer alan belge türleri ve mahiyetleri üzerinden alınmaktadır. Tarifenin XI/9 uncu bendinde ise diğer finansal kurumlara ilişkin belgeler düzenlenmiş olup, buna göre bu kurumların kuruluş ve faaliyet izinleri ile açacakları şubelere ilişkin izin belgeleri üzerinden maktu harç alınması gerekmektedir.

Diğer finansal kurumların tanımına da ilgili bentte yer verilmiş olup (8) sayılı tarifenin XI. Bölümünde belirtilen kurumların dışında kalan ancak finansal hizmet vermek üzere kuruluşu veya faaliyetleri yetkili kamu mercilerinin iznine tabi gerçek ve tüzel kişiler diğer finansal kurumlar olarak tanımlanmıştır.

Yapılan düzenlemeler ile tasarruf finansman şirketlerinin kuruluşu, faaliyetleri ve şube açmaları BDDK'nın iznine tabi kılınmış ve bu izinlere ilişkin harçları ödeme yükümlülüğü doğmuştur. Bu kapsamda şirketler, (8) sayılı tarifenin XI/9-a bendindeki kuruluş ve faaliyet izin harcını yıllık olarak, ayrıca açacakları her bir şube için şube açılış izin harcını ödemekle mükelleftir.

5.8. BDDK Katılım Payı

Tasarruf finansman şirketleri 04.03.2021 tarihli 7292 sayılı Kanun'la 6361 sayılı Kanun kapsamına alınarak BDDK'nın denetim ve gözetimine tabi olmuştur. BDDK'nın giderleri ise 5411 sayılı Kanun'un 101. maddesi gereği Kanun kapsamındaki şirketlerce bütçenin yürürlüğe girmesinden önce katılma payı adı altında Kuruma yapılacak ödemelerle karşılanmaktadır.

Gider payı olarak tahsil olunacak tutar söz konusu kuruluşların bir önceki yıl sonu bilanço toplamalarının on binde üçünü geçemez. Uygulamada BDDK genellikle kapanan yılın aralık ayında bankalar ile diğer finansal kuruluşlara yazı göndererek katılım payı tutarını tebliğ etmekte, yazı tarihi itibari ile katılım payı belli olduğundan söz konusu tutar borç olarak tahakkuk etmektedir. (Bingöl, 2021, s.377)

Tasarruf finansman şirketleri dönemsellik ve tahakkuk ilkesi gereği ilgili yıl kapanmadan nitelik ve nicelik olarak kesinleşerek tahakkuk eden katılım paylarını ertesi sene ödeseler dahi ilgili yıla ilişkin kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alabilmektedirler.

Sonuç

Başlıca Bulgular

Tasarruf finansman şirketlerinin 2021 yılında ayrı bir finansal kuruluş türü olarak yasal çerçeveye kavuşturulması, sektörün vergisel yükümlülüklerinde köklü dönüşümlere yol açmıştır. Düzenleme sonrasında şirketlerin kurumlar vergisi oranları yükselmiş, enflasyon düzeltmesine ilişkin yükümlülükleri değişmiş ve BDDK denetimi altında finansal kuruluş olarak faaliyet göstermeye başlamaları nedeniyle finansman gider kısıtlaması kapsamı dışında tutulmaları, özel karşılıkların gider olarak dikkate alınması gibi önemli vergisel farklılıklar meydana gelmiştir.

Düzenleme ile birlikte tasarruf finansman faaliyetlerine ilişkin organizasyon ücretleri de KDV kapsamından çıkarılarak BSMV'nin konusuna alınmış; buna paralel olarak belge düzeninde ve vergilendirme yönteminde köklü değişiklikler meydana gelmiştir. Aynı dönemde 6362 sayılı Kanun'da yapılan değişiklikle şirketlerin konut finansman kuruluşu olarak kabul edilmeleri KDV, damga vergisi ve tapu harcı istisnalarının uygulanmasına imkân tanımıştır. Bununla birlikte, finansal faaliyet harcı ve BDDK katılım payı gibi ek mali yükümlülükler de ortaya çıkmıştır.

Diğer taraftan, yasal düzenleme sonrasında şirketlerin finansal kuruluş statüsü kazanmasına rağmen faaliyetlerinin tasarruf-tahsisat esasına dayalı özgün yapısı yeterince dikkate alınmadığından uygulamada çeşitli belirsizlikler de ortaya çıkmıştır. Özellikle konut finansmanı kapsamında BSMV istisnası şartlarının hangi aşamada ve hangi işlemler üzerinden sağlanacağına ilişkin tereddütler, mevzuatın sektörün özgün işleyişiyle tam olarak uygun hâle getirilemediğini göstermektedir.

Uygulama Sorunları

2021 yılında yapılan yasal düzenleme, tasarruf finansman şirketlerinin finansal kuruluş statüsünü belirginleştirmiş olmakla birlikte, bu statü değişikliğinin vergisel boyutuna ilişkin uyum düzenlemelerinin eş zamanlı yapılmaması uygulamada çeşitli belirsizliklere yol açmıştır. İlk aşamada tasarruf finansman faaliyetlerine ilişkin belge düzeninin nasıl şekilleneceği konusunda önemli tereddütler ortaya çıkmış; organizasyon ücretlerinin KDV kapsamından çıkarılarak BSMV'ye tabi tutulması sonrasında hangi belgelerin düzenleneceği sektör genelinde farklı yorumlanmıştır. Başlangıçtaki bu belirsizlik, ancak 2024 yılında yayımlanan 562 Sıra No'lu VUK Tebliği ile giderilmiştir.

İkinci önemli belirsizlik, tasarruf finansman şirketlerinin konut finansmanı kapsamında tahsil ettikleri tutarların BSMV'den istisna edilmesine ilişkindir. 2023 yılında yapılan değişiklikle

istisna, kredinin kullandırıldığı tarihte tüketicinin adına kayıtlı taşınmaz bulunmaması şartına bağlanmış; ancak tasarruf-tahsisat aşamalarından oluşan özgün iş modeli nedeniyle bu şartın ne zaman ve nasıl kontrol edileceği mevzuatta açık şekilde düzenlenmemiştir.

Ayrıca finansman gider kısıtlaması bakımından tasarruf finansman şirketlerinin kapsam dışında olduğunun yalnızca tebliğ düzeyinde açıklığa kavuşturulması, istisnanın kanunda açık bir hükümle düzenlenmemesi hukuki bir belirsizlik yaratmaktadır. Vergide kanunilik ilkesi gereği, vergiye ilişkin istisna, muafiyet ve indirimlerin ancak kanunla öngörülmesi gerektiğinden, söz konusu düzenlemenin tebliğ yerine kanun düzeyinde yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu belirsizliklerin ortak noktası, tasarruf finansman şirketlerinin yasal statüsünün tanımlandığı 2021 düzenlemesi sonrasında sektöre özgü vergisel ve idari düzenlemelerin zamanında ve bütüncül şekilde yapılmamış olmasıdır. Dolayısıyla, sektörün işleyişini yansıtan ve açıklık sağlayan uyum düzenlemelerine ihtiyaç duyulmaya devam etmektedir.

Önerilen Düzenlemeler

2021 yılında yapılan yasal düzenleme tasarruf finansman şirketlerine finansal kuruluş statüsü kazandırmış olmakla birlikte, bu statü değişikliğinin vergisel boyutuna ilişkin uyum düzenlemelerinin eş zamanlı ve bütüncül şekilde yapılmamasından kaynaklanan sorunların giderilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çerçevede, öncelikle BSMV istisnasına ilişkin belirsizliğin tasarruf finansman modelinin özgünlüğü dikkate alınarak netleştirilmesi; ayrıca finansman gider kısıtlamasına ilişkin düzenlemenin vergide kanunilik ilkesi doğrultusunda kanun düzeyinde yeniden ele alınması gerektiği değerlendirilmiştir.

Bunun yanı sıra, tasarruf finansman şirketlerinin diğer finansal kuruluşlardan farklı bir iş modeline sahip olması, mevcut vergisel düzenlemelerin bazı durumlarda doğrudan uygulanmasını güçleştirmektedir. Bununla birlikte sektörün yüksek vergi uyum düzeyi göz önüne alındığında, vergi idaresi ile Finansal Kurumlar Birliği arasındaki iş birliğinin güçlendirilmesi; sektöre özgü vergisel konuların bütüncül bir çerçevede ele alınmasına ve tereddütlü hususların tek bir düzenleme seti altında açıklığa kavuşturulmasına katkı sağlayabileceği öngörülmektedir.

Vergisel Düzenlemelerin İslam Ekonomisi Açısından Değerlendirilmesi

Tasarruf finansman sektörüne ilişkin yasal düzenlemelerin vergisel yükümlülükler üzerindeki etkisi değerlendirilirken, İslam ekonomisinin adalet, eşitlik, hakkaniyet ve kaynak tahsisinin bozulmaması gibi vergileme ilkelerinin gözetilmesi gerektiği gibi, yapılacak yeni düzenlemelerde de bu ilkelerin dikkate alınmasının yerinde olacağı değerlendirilmektedir.

Zira tasarruf finansman şirketlerinin faaliyetlerinin özgün niteliği göz ardı edilerek, yalnızca 6361 sayılı Kanun kapsamına alınmaları gerekçesiyle reel sektörün yatırım maliyetlerini azaltmak amacıyla diğer finansal kuruluşlara tanınan bir kısım istisnaların aynı şekilde bu

Ŗirketlere teŖmil edilmesi; etki analizi perspektifinden bakıldığında kaynak tahsisinin bozulmasına yol açabileceği ve böyle bir uygulamanın vergilemede adalet ve hakkaniyet ilkeleriyle bađdaŖmayacađı dűŖünölmektedir.

Kaynakça

- Bachofner, M. (2008). Analyse von Systemen der Wohneigentumsfinanzierung in Europa und die Beurteilung ihrer Effizienz. <https://doi.org/10.5445/KSP/1000008714>
- Bingöl, M. (2021). Bankacılık sektöründe vergilendirme. Maliye Hesap Uzmanları Derneği.
- Çakır, R. T. (2024). Tasarruf finansman şirketlerinin Türk vergi mevzuatı karşısındaki durumu: Sorunlar ve çözüm önerileri (Yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Edizdoğan, N., Özker, N., Ferhatoğlu, E., & Bilge, S. (2007). Türk vergi sistemi (3. baskı). Ekin Kitabevi.
- Çetin, A. (2024). Yeni alternatif finansman modeli: Tasarruf finansman sektörü için öneriler. *International Journal of Islamic Economics and Finance Studies*, 10(1), 67–105. <https://doi.org/10.54427/ijisef.1413159>
- Damga Vergisi Kanunu. (1964, 1 Temmuz). Resmî Gazete (Sayı: 11751). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.488.pdf>
- Danıştay 4. Dairesi. (2021). 2016/12524 Esas, 2021/28 Karar sayılı karar. Erişim adresi: <https://karararama.danistay.gov.tr/getDokuman?id=670379900&arananKelime=4.%20Daire,2016/12524>
- Ergüven, M. (2014). Konut finansmanında elbirliği sistemi: Müşterilerin elbirliği sistemi tercihleri üzerine bir araştırma (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Türk Hava Kurumu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (2021, 4 Mart). Resmî Gazete (Sayı: 31416). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/03/20210307-10.htm>
- Finansal Kiralama, Faktoring, Finansman ve Tasarruf Finansman Şirketleri Kanunu. (2012, 21 Kasım). Resmî Gazete (Sayı: 28496). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6361.pdf>
- Gelir İdaresi Başkanlığı. (2011, 12 Eylül). 085399 sayılı özelge.
- Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun. (2019, 17 Temmuz). Resmî Gazete (Sayı: 30836 Mükerrer). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/07/20190719M1-1.htm>
- Gider Vergileri Kanunu. (1956, 13 Temmuz). Resmî Gazete (Sayı: 9362). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.6802.pdf>
- Harçlar Kanunu. (1964, 2 Temmuz). Resmî Gazete (Sayı: 11756). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.492.pdf>

- Katma Değer Vergisi Kanunu. (1984, 25 Ekim). Resmî Gazete (Sayı: 18563).
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.3065.pdf>
- Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği. (2014, 26 Nisan). Resmî Gazete (Sayı: 28983).
<https://www.gib.gov.tr/node/88009>
- Koç, İ. (2020). Yapı tasarrufu sistemi ve risk modelleri (Doktora tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.
- Kurumlar Vergisi Kanunu. (2006, 13 Haziran). Resmî Gazete (Sayı: 26205).
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5520.pdf>
- Özelge, Gelir İdaresi Başkanlığı, Ankara Vergi Dairesi Başkanlığı. (2021, 1 Temmuz). 27575268-105[323-2019-579]-204293 sayılı özelge. <https://www.gib.gov.tr/icra-takibi-nedeniyle-supheli-ticari-alacak-karsiligi-ayrilmasi-hk>
- Özelge, Gelir İdaresi Başkanlığı, İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı. (2021, 23 Ağustos). 39044742-130[Özelge]-654556 sayılı özelge. <https://www.gib.gov.tr/musterilerin-konut-ve-arac-almadini-saglama-hizmetine-iliskin-elde-edilen-bedelin-vergilendirilmesi>
- Özelge, Gelir İdaresi Başkanlığı, İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı. (2022, 2 Eylül). 97895701-155[2022/155]-979955 sayılı özelge. <https://www.gib.gov.tr/tasarruf-finansman-sozlesmesi-ve-sozlesmenin-teminatini-olusturan-kagitlarin-damga-vergisi-ve>
- Özelge, Gelir İdaresi Başkanlığı, İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı. (2013, 2 Eylül). 11395140-105[323-2012/VUK-1-...]-1389 sayılı özelge. <https://www.gib.gov.tr/node/101232>
- Selçuk, M. (2022). Tasarruf finansman sistemi ve Türkiye’deki gelişimi. In Banka dışı İslami finansal kuruluşlar. Orion Akademi.
- Sermaye Piyasası Kanunu. (1981, 28 Temmuz). Resmî Gazete (Sayı: 17416).
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2499.pdf>
- Sermaye Piyasası Kanunu. (2012, 6 Aralık). Resmî Gazete (Sayı: 28513).
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6362.pdf>
- TBMM. (2016). Türkiye Büyük Millet Meclisi Plan ve Bütçe Komisyonu Tutanak Dergisi. Plan ve Bütçe Komisyonu.
- Cook, J., Deakin, S., & Hughes, A. (2001). Mutuality and corporate governance: The evolution of UK building societies following deregulation (Working Paper No. wp205). Centre for Business Research, University of Cambridge.
- The Bauspar System in Germany. (2023). https://www.bausparkassen.de/en/wp-content/uploads/sites/2/2023/08/Bausparen_in_Deutschland_English.pdf
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu. (2021, 17 Şubat). Komisyon Tutanak Dergisi.

https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=2657

Vergi Usul Kanunu. (1961, 4 Ocak). Resmî Gazete (Sayı: 10703, 10704, 10705).
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.4.213.pdf>

Zaim, S. (1992). İslâm ekonomisinin temelleri (A. Esen, T. Koç & M. Y. Çakır, Haz.). İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Yayınları.

1 Seri No'lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği. (2007, 3 Nisan). Resmî Gazete (Sayı: 26482).
<https://www.gib.gov.tr/node/87461>

27 Seri No'lu Harçlar Kanunu Genel Tebliği. (1994, 23 Aralık). Resmî Gazete (Sayı: 22150).
<https://www.gib.gov.tr/node/87567>

39 Seri No'lu Harçlar Kanunu Genel Tebliği. (2002, 26 Ocak). Resmî Gazete (Sayı: 24652).
<https://www.gib.gov.tr/node/88780>

49 Seri No'lu Damga Vergisi Kanunu Genel Tebliği. (2007, 28 Haziran). Resmî Gazete (Sayı: 26566).
<https://www.gib.gov.tr/node/88781>

87 Seri No'lu Gider Vergileri Genel Tebliği. (2010, 22 Ekim). Resmî Gazete (Sayı: 27737).
<https://www.gib.gov.tr/node/88934>

243 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği. (1995, 7 Eylül). Resmî Gazete (Sayı: 22397).
<https://www.gib.gov.tr/node/88464>

334 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği. (2004, 5 Mayıs). Resmî Gazete (Sayı: 25453).
<https://www.gib.gov.tr/node/87558>

3490 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı. (2021, 4 Şubat). Resmî Gazete (Sayı: 31385).
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/02/20210204-11.pdf>

30/12/1980 tarihli ve 2365 sayılı 4.1.1961 gün ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Gerekçesi. (1980).
https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MGK_/d01/c002/mgk_01002028ss0084.pdf